

Žalm 127. (128.)*Píseň stupňová*

Blahoslaven každý, kdo se bojí Hospodina a chodí po cestách Jeho. Z práce rukou svých živiti se budeš, blahoslaven budeš a dobře se ti povede. Manželka tvá bude jako réva plodná *pnoucí se* po stěnách domu tvého; synové tví jako výhonky olivové okolo stolu tvého. Hle, takové požehnání bude mít muž bojící se Hospodina! Požehná ti Hospodin se Sionu a budeš vidět blaha Jerusalema po všechny dny života svého. Spatříš syny synů svých. Pokoj Izraeli!

Žalm 128. (129.)

Často mne napadali od mladosti mé, ať teď řekne Israel; mnohokrát na mne dotírali již od mladosti mé, avšak nepřemohli mne. Po hřbetě mi „tančili“ hříšníci, rozmnožující nepravosti své. Hospodin je spravedlivý — stal šije hříšníků. Ať se zastydí a zpět vrátí všichni, kdo nenávidí Sion! Nechť jsou jako tráva na zdech, která usychá dříve, než bývá vytržena. Ten, kdo ji trhá, ruce si nenaplní, ani náruč svou, kdo sbírá snopy. A neřekne jim kolemjdoucí: »Požehnání Hospodinovo na vás! Žehnáme vám ve jménu Páně!«

Sláva Otci i Synu i Svatému Duchu, nyní i vždycky, až na věky věkův. Amen.

Alleluja, alleluja, alleluja, sláva tobě, Bože! (Třikrát)

Kněz potichu čte druhou světelnou modlitbu večerní:

2. Hospodine, ve hněvu svém nás netrestej a ve svém rozhorlení nás nekárej; ale nakládej s námi dle milosrdenství svého, lékaři a uzdraviteli duší našich. Uveď nás do přístaviště vůle své. Osvět oči srdcí našich k poznání pravdy tvé a popřej nám, abychom zbytek tohoto dne i celý věk života svého strávili pokojně a bez hříchu, na přímluvy svaté Bohorodice i všech svatých. — Neboť tvá jest vláda a království i moc a sláva, Otce i Syna i Svatého Ducha, nyní i vždycky, až na věky věkův. Amen.

Liturgie předem posvěcených Darů

**Služebník
pro kněze a diákona**

*Ať mezi chrámovou předstíní a oltářem plácou kněží;
služebníci Hospodinovi, ať prosí: „Ušetři, Hospodine, lid svůj...“
(Joel 2,17)*

*„O Velkém půstu se nesmí přinášeti svatý chléb
kromě soboty a dne nedělního.“
(Pravidlo 49. laodicejského sněmu; r. 343)*

*„Ve všech dnech předpaschálního půstu kromě sobot a nedělí
a svatého dne Zvěstování, posvátná liturgie nebudiž jiná,
než předem posvěcených Darů.“
(Pravidlo 52. VI. všeobecného sněmu; r. 680—692)*

Liturgie předem posvěcených Darů je zvláštní velkopostní bohoslužba, při níž se věřícím předkládají pro zbožnou úctu a přijímání svatě Dary posvěcené dříve – většinou na plné liturgii konané předcházející neděli.

Liturgie předem posvěcených Darů zastupuje v dnešním bohoslužebném životě pravoslavné církve nejstarobylší liturgické formy a dávnověké tradice zbožnosti. Zní v ní doposavad ozvěna pradávného obyčeje večerního svatého přijímání z Darů, které se posvěcovaly v neděli na liturgii a byly pak rozdávány věřícím, aby si je odnášeli domů a mohli z nich sami v průběhu týdne přijímat; podobně i mniši v poustevnách. Sv. Basil Veliký svědčí, že v prvních staletích křesťanských bylo zvykem přijímat v průběhu týdne čtyřikrát: ve středu, v pátek, v sobotu a v neděli.

V pravoslavné církvi není přijato sloužit ve všední dny velkopostních týdnů plnou liturgií s proměňováním chleba a vína na drahocenné Tělo a Krev Kristovy, protože slavnostnost takové liturgie je vnímána jako nepatřičná ke všedním velkopostním dnům, pro něž je typický duch kajícího, prostoty a zdrženlivosti od všeho slavnostního. Bohoslužebné liturgické shromáždění s přinášením a proměňováním svatých Darů nelze naproti tomu konat mimo ducha radosti, svátečnosti a duchovního plesání (dávní křesťané nazývali každou plnou liturgii „paschou“, protože při ní pociťovali paschátní radost a povznesení), a tak je tato duchovní slavnost vyhrazena v době postní pro dny sobotní a nedělní (což jsou dny sváteční a půst v nich polevuje); v pravoslavné církvi dodnes září každá plná liturgie odleskem paschátní slavnosti, a každý den, kdy se účastníme plné liturgie, získává pro nás duchovní rozměr neděle.

Aby však věřící nebyli připraveni o duchovní posilu svatým přijímáním v průběhu ostatních dnů Velkého půstu, kdy kvůli asketickému zápasu s vášněmi tuto blahodatnou pomoc všichni potřebujeme, bylo ustanoveno konat řád této bohoslužby „předem posvěcených“. Je to kající večerní bohoslužba s obsáhlým poučným starozákonním čtením (určeným původně pro výuku katechumenů)

Kněz: Neboť tvá jest vláda a království i moc a sláva, Otce i Syna i Svatého Ducha, nyní i vždycky, až na věky věkův.

Věřící: Amen.

Diákon se uklání a odchází do oltáře. Žalmista čte druhou část kathismy. Kněz v tom čase učiní poklonu před svatým prestolem, na němž jsou předem posvěcené Dary, a **tříkrát okuřuje svatý prestol** ze všech stran; diákon chodí naproti němu se svíci. Pak učiní oba zemní (nebo hlubokou) poklonu a kněz čte druhou světelnou modlitbu večerní.

Žalmista pokračuje ve čtení 18. kathismy. Nyní čte druhou „slávu“.

Žalm 124. (125.)

Píseň stupňová

Kdož doufají v Hospodina, jsou jako hora Sion; nepohne se na věky, kdo žije v Jerusalemě. Hory jsou kolem něj, Hospodin je okolo lidu svého, od nyní až na věky. Neboť neponechá Hospodin žezlo hříšníků nad údělem spravedlivých, aby snad nevztáhli spravedliví k nepravostem rukou svých. Dobře čiň, Hospodine, lidem dobrým a těm, kteří jsou srdce upřímného. Avšak ty, kteří se odklonili k chytráctví potrestá Hospodin s těmi, kteří páší nepravosti; pokoj Izraeli!

Žalm 125. (126.)

Píseň stupňová

Když Hospodin navrátil zajatce sionské, jak jsme se radovali! Tehdy naplnila se veselím ústa naše a jazyk náš jásal; tehdy se říkalo mezi národy: »Veliké věci s nimi učinil Hospodin!« Veliké věci s námi učinil Hospodin, *proto* jsme se radovali. Navrať, Hospodine, naše zajaté, *přiveď je* jako dešťový příval *hnaný* jižním větrem. Ti, kdo sejí se slzami, s veselím budou žnouti. Chodí, jdouce s pláčem, rozsevájíce semena svá; *potom* však vrátivše se, přijdou radostně sbírat snopy své.

Žalm 126. (127.)

Píseň stupňová (Šalomounova)

Nestaví-li dům Hospodin, marně se namáhají stavitelé; nechrání-li město Hospodin, marně bdí stráž. Nadarmo vstáváte časné z rána; vstanete po *nočním* vysedávání a jíte chléb trápení, zatímco svým milovaným dopřává *Bůh* spánku. Hle, dědictvím Hospodinovým jsou synové, odměnou *Jeho* je plod lůna. Čím jsou střely v ruce silného *bojovníka*, tím jsou synové vyhnanců. Blažený ten, jenž skrze ně splnil přání své; nebude zahanben, když se přít budou v bráně s nepřáteli svými.

hněv jejich na nás, tehdy by nás voda zatopila. Leč prošla proudem vody duše naše. Duše naše přešla přes valící se vody nespoutané. Blahoslaven Hospodin, který nás nevydal za kořist zubům jejich! Duše naše vyvázla — jako ptáče z osidla lovice; síť se protrhla a my jsme vysvobozeni! Pomoc naše je ve jménu Hospodinově, který učinil nebe i zemi.

Sláva Otci i Synu i Svatému Duchu, nyní i vždycky, až na věky věkův. Amen.

Alleluja, alleluja, alleluja, sláva tobě, Bože! (Třikrát)

Kněz potichu čte první světelnou modlitbu večerní:

1. Hospodine slitovný a milostivý, dlouhoshovívavý a mnohomilostivý, vyslyš modlitbu naši a přijmi hlas prosby naší, učň s námi znamení dobré — uveď nás na cestu tvou, abychom kráčeli v pravdě tvé. Dej radost srdcím našim, aby se bála svatého jména tvého, protože veliký jsi ty a tvoříš divy. Ty jsi Bůh jediný a není mezi bohy žádný jiný podobný tobě, Hospodine, — mocný ve svém milosrdenství a dobrotivý v síle své, který pomoc, útěchu a spásu dáváš všem, kdož doufají ve jméno svaté tvé. — Neboť tobě náleží všeliká sláva, čest a klanění, Otci i Synu i Svatému Duchu, nyní i vždycky, až na věky věkův. Amen.

1. malá ektenie

Po ukončení čtení první části 18. kathismy kněz nebo diákon říká malou ektenii. Diákon vychází na solej před královskou bránu a pronáší:

Opět a opět v pokoji k Hospodinu modleme se.

Věřící: Hospodi, pomiluj.

Zastaň se nás, spasiž nás, smiluj se nad námi a zachovej nás, Bože, blahodatí svou.

Věřící: Hospodi, pomiluj.

Nejsvětější, nejčistší, nejblahoslovenější a slavné Vládkyně naší, Bohorodice a vždycky Panny Marie se všemi svatými pamětlivi jsouce, sami sebe i druh druhu i veškeren život náš Kristu Bohu poručme.

Věřící: Tobě, Hospodine.

a s obradem žehnání světla, k níž je připojen řád přinášení a rozdělování dříve posvěcených Darů a jejich přijímání. Podávání předem posvěcených Darů je jediným způsobem, jak lze zachovávat pravidlo čtyř svatých přijímání v průběhu týdne a zároveň nekonat ve všedních dnech Velkého půstu plnou liturgii.

O původu této liturgie

Počátek liturgie předem posvěcených Darů se vztahuje k prvním staletím křesťanství. Sv. Simeon Soluňský praví: „Liturgie předem posvěcených darů pochází z dávnosti a od nástupců apoštolů.“ Michal Kerullários, patriarcha konstantinopolský (11. stol.), také svědčí o její starobylosti: „Liturgie předem posvěcených Darů je stará a z dávná tradiční; je v naší církvi známa ještě před sv. Janem Zlatoústým a sv. Basilem Velikým, kteří zapsali službu svatých Tajin (*eucharistickou liturgií*), jak je to patrné ze 49. pravidla Laodicejského sněmu. Ve všech svatých církvích se opatruje nepsaná tradice, že tajná (tj. tichá) modlitba, která se čte se po přinášení svatých Darů na prestol, pochází od sv. Athanasia Alexandrijského“ († 373).

Může-li být tato liturgie prohlašována za apoštolské ustanovení, pak nikoliv kvůli tomu, že by byla sestavena samotnými apoštoly, — vždyť i po apoštolské době ještě dlouho nebylo definitivně ustáleného obřadu bohoslužebného, — nebyla ani ústně odevzdána apoštoly ve své současné podobě. Nazývána je apoštolským ustanovením, co se obecného svého složení týče i hlavních svých prvků.

V Apoštolských ustanoveních se píše: „Poté, co všichni muži i ženy přijímali, nechť diákon sesbírají, co zbylo, a odnesou to do darochranitelnice.“ Tyto pozůstatky svatých Darů byly určeny jednak pro přijímání nemocných, a taktéž i pro účastníky těch bohoslužeb, při nichž se nekonala nekrvavá Oběť.

Praxe přijímání dříve posvěcených Darů se zachovává od apoštolských dob, jak je to patrné ze svědectví sv. Justina Mučedníka (2. stol.), který praví, že diákon odnášeli svaté Tajiny k těm příslušníkům obce, kteří nebyli přítomni na bohoslužbě v chrámu. Kdysi existoval i jiný obyčej — odnášet si z chrámu domů část svatých Darů pro domácí svaté přijímání v průběhu týdne, jak o tom svědčí Tertullian, sv. Kyprian, sv. Řehoř Theolog a další. Sv. Basil Veliký vypráví o egyptských poustevnících, že při sobě přechovávali svaté Dary k přijímání, protože neměli kněze. Věřící v Alexandrii a dalších egyptských městech také u sebe opatrovali svaté Dary pro přijímání.

První svědectví o použití jména „liturgie předem posvěcených Darů“ máme ze začátku 7. století, kdy patriarcha Sergios Konstantinopolský v r. 615 zpíval v prvním týdnu velkopostním verš ze 140. žalmu: „Nechť vznáší se...“, přenášely se předem posvěcené svaté Dary, po ohlasu presbytera: „Podle daru Krista tvého...“ lid zpíval „Nyní mocnosti nebeské...“ (Za autora tohoto hymnu je považován právě patr. Sergios.) Z 52. pravidla Trullského sněmu (692) je patrné, že už do tohoto sněmu byla liturgie předem posvěcených Darů všeobecně známá, zvláště na Východě, a Trullský sněm potvrdil její konání ve dnech Veli-

kého půstu. O této liturgii vydává svědectví sv. Sofronios, patriarcha jerusalemský (7. století): „Více než jiné (bohoslužby) nyní požívají úcty posvátné bohoslužby Basila Velikého a Jana Zlatoústého a liturgie předem posvěcených Darů.“ Tato liturgie měla apoštolský základ a byla tvorbou apoštolské církve, a proto není označena jménem žádného člověka (tj. není po nikom pojmenována). Ve starých rukopisných památkách je obřad této liturgie nadepsán jménem apoštola Jakuba, apoštola Petra, evangelisty Marka, Basila Velikého. Obřad této liturgie, jak existovala v Jerusalemské, Antiochijské a Alexandrijské církvi, redakčně upravil, zkrátil a doplnil modlitbami vlastní tvorby sv. Basil Veliký; v této podobě pak byla uvedena do používání v Konstantinopolské církvi, odkud se rozšířila po celém křesťanském Východu a vytlačila předchozí podoby obřadu této liturgie. Od 16. století je spojována dle dávné ústní tradice i se jménem římského papeže Řehoře Dvojeslova (tj. *Dialoga*, † 604), který byl prý jeden čas papežským legátem v Konstantinopoli a obnovil pak v Římské církvi některé obřady, jež tam už byly v jeho době zapomenuty, ale zachovávaly se ve své původní čistotě na Východě (a mezi ně patří liturgie předem posvěcených Darů, kterou sv. Řehoř údajně přeložil, uspořádal a vyložil). S jeho jménem je spojena významná liturgická obroda v Římské církvi, která byla tenkrát ještě pravoslavnou.

Komentář k několika osobitostem této liturgie

Čtení 18. kathismy má důležitý význam. V době starozákonní byly tyto žalmy recitovány při stoupání po schodišti jerusalemského chrámu. Proto se jim říká „písně vzestupu“ nebo také „stupňů“. Byla to píseň lidí shromažďujících se k modlitbě a připravujících se na setkání s Bohem. Při liturgii předem posvěcených Darů chystá kněz v průběhu tohoto čtení eucharistický Chléb posvěcený o předcházející neděli. Doporučuje se kathismu nezpívat, ale (zvolna) číst. V řecké tradici čte při archijerejské bohoslužbě 103. žalm i 18. kathismu sám biskup (čte všechny žalmy plným znění a pomalým tempem).

Svaté přijímání. V Ruské pravoslavné církvi od doby Petra Mohily († 1646) převládá názor, že při svatém přijímání na této liturgii je svatou Tajinou jen Chléb posvěcený při dřívější plné liturgii, kdy byl zároveň napojen Krví Kristovou. Před přijímáním kněz předem posvěcené Dary vkládá do kalicha s vínem, aby se posvěcený Chléb provlhl vínem, změknu a bylo snazší jej přijímat. Nejmenší děti, které přijímají při plné liturgii jen Kristovu Krev, nepřijímají v Ruské církvi při liturgii předem posvěcených Darů, neboť víno v kalichu není

Žalm 119. (120.)

Píseň stupňová

K Hospodinu v soužení svém jsem volal, a On mne vyslyšel. Hospodine, vysvobď moji duši od rtů nespravedlivých i od jazyka lstivého. Co ti přinese nebo co tě stihne za jazyk lstivý? Střely naostřené *bojovníka* silného s uhlím řeřavým. Běda mně, neboť dlouží se doba mého vyhnanství, usadil jsem se v sídlech ke-dařenských. Dlouho je zde duše moje cizincem; s těmi, kteří nenávidí pokoj, žil jsem v míru. Když jsem pak s nimi hovořil, oni mne bezdůvodně napadali.

Žalm 120. (121.)

Píseň stupňová

Pozdvihuji oči své k horám, odkud přijde pomoc má. Pomoc má jest od Hospodina, který učinil nebe i zemi. Nedopustí, aby zakolísala noha tvá, *neboť* nezdrímne Ochránce tvůj. Hle, nezdrímne, aniž bude spát Ochránce Israele. Hospodin tě opatruje, Hospodin je tvá zástita po pravici tvé. Za dne tě Slunce nesežehne, ani *ti neublíží* Luna v noci. Hospodin tě střeží od všelikého zla; duši tvou střeží Hospodin. Hospodin ochrání tvé vcházení i vycházení, od nyní až na věky.

Žalm 121. (122.)

Píseň stupňová

Veselil jsem se, když mi řekli: »Do domu Hospodinova půjdeme.« A již stojí nohy naše v síních tvých, Jerusaleme. Jerusaleme je vzdělán na podobu města, jehož domy jsou spojeny v jeden celek. Tam totiž vstupují pokolení, pokolení Hospodinova, dle zjevení Israele, chválit jméno Hospodinovo. Tam postaveny jsou stolce soudné, trůny v domě Davidově. Tedy prostě za pokoj pro Jerusaleme a za hojnost těm, kdo jej milují! Budiž pokoj v tvrzi tvé a blahobyt v palácích tvých! Kvůli bratřím svým a bližním svým přáti ti budu pokoj. Pro dům Hospodina Boha našeho usilovat budu o dobro pro tebe.

Žalm 122. (123.)

Píseň stupňová

K tobě pozdvihuji oči své, jenž na nebesích přebýváš. Hle, jako oči sluhů *upřeny jsou* na ruce pánů svých, jako oči služebnice na ruce paní své, tak zraky naše k Hospodinu, Bohu našemu, dokud se neslituje nad námi. Smiluj se nad námi, Pane, smiluj se nad námi, neboť přesyceni jsme potupou. Zcela je již naplněna duše naše posměchem blahobytných a pohrdáním pyšných.

Žalm 123. (124.)

Kdyby Hospodin s námi nebyl — nechť nyní dí Israel — vždyť kdyby Hospodin s námi nebyl, když lid povstal proti nám, zaživa by nás tehdy zhltil; když vzplál

Abychom vysvobozeni byli od všelikého soužení, hněvu a nouze, k Hospodinu modleme se.

Věřící: Hospodi, pomiluj.

Zastaň se nás, spasíš nás, smiluj se nad námi a zachovej nás, Bože, blahodatí (milostí) svou.

Věřící: Hospodi, pomiluj.

Nejsvětější, nejčistší, nejblahoslovenější a slavné Vládkyně naší, Bohorodice a vždycky Panny Marie se všemi svatými pamětlivi jsouce, sami sebe i druh druhá i veškeren život náš Kristu Bohu poručme.

Věřící: Tobě, Hospodine.

Kněz: **N**eboť tobě náleží všeliká sláva, čest a klanění, Otci i Synu i Svatému Duchu, nyní i vždycky, až na věky věkův.

Věřící: Amen.

Diákon se uklání a odchází do oltáře. Žalmista začíná číst první část 18. kathismy. **Zatahuje se opona.** (Někde je zvykem, že v průběhu čtení kathismy včetně pronášení malých ektení je opona neustále zatažena.)

Kněz v tom čase vykoná poklonu před svatým prestolem, vezme Evangeliař a postaví jej za antimins. Poté rozloží antimins. Diákon přinese z žertveníku diskos a postaví jej na antimins. Kněz **vyjme posvěceného Beránka z darochranitelnice** (nebo jiné nádoby, kde je uložen) a s bázni jej **pokládá na diskos** (pečetí nahoru). Použije k tomu kopí a lžičku. Diákon postaví před posvěcené Dary svíci. Kněz (i diákon) poté učiní zemní (nebo hlubokou) poklonu. Pak hned čte kněz první světelnou modlitbu.

Žalmista čte **18. kathismu** žaltáře.

Kathisma je rozdělena na tři části čili „slávy“. Při čtení kathismy je po každé „slávě“ malá ektenie.

považováno za svatou Tajinu, ale za pouhé víno. Avšak podle starších názorů, které jsou rozšířeny v řeckém pravoslaví (a byly i v Ruské církvi před dobou Petra Mohily), se víno v kalichu stane Kristovou Krví, když jsou do něj vloženy předem posvěcené Dary. Sněmovní rozhodnutí v této věci neexistuje. „Byzantští liturgisté od XI. století praví: při vložení části Těla Kristova do kalicha se víno mění na Krev Kristovu a to skrze dotyk s Kristovým Tělem“ (ep. V. Krivošein). A proto v Řecku při této liturgii přijímají z kalicha i nejmenší děti.

V Byzanci vždy chápali, že „liturgie předem posvěcených Darů je slavena k posvěcení svatého kalicha“ (patriarcha Michael III., 1174). Sv. Simeon Soluňský († 1429) poznamenal, že při liturgii předem posvěcených Darů „to, co je v kalichu, není posvěcováno sestoupením Svatého Ducha (čili při této liturgii není modlitba epiklese) a znamením [nad kalichem – tj. požehnáním kněze, který činí rukou nad kalichem znamená kříž], ale účastí (tj. spojením vína s předem posvěcenými Dary) a sjednocením s životodárným Chlebem“, to znamená dotykem (vína) s posvěceným Beránkem (dříve jej ani nenapájeli svatou Krví).

Další podrobnosti o historii a charakteru liturgie předem posvěcených Darů si můžete přečíst v předmluvě k liturgickému zpěvníku pro žalmistu a věřící, který je nazván Gregorian (je k dispozici v PDF na: pravoslavi.cz/download).

Dny pro službu liturgie předem posvěcených Darů

Liturgie předem posvěcených Darů se v současnosti koná jedině ve všední dny Velkého půstu (tj. nikoliv o velkopostních sobotách či v nedělích, ani mimo dobu svatých čtyřicátice), pokud však není svátek Zvěstování přesv. Bohorodice. Podle nynější praxe se koná v průběhu Velkého půstu ve středu a v pátek, a pak první tři dny strastného týdne a na svátky významných svatých (např. svátek nalezení hlavy Jana Křtitele nebo svátek čtyřiceti mučedníků či je-li chrámový svátek; také se slouží ve čtvrtek 5. velkopostního týdne, kdy je tzv. Ondřejovo stání). První liturgie předem posvěcených Darů se podle nynějších pravidel může vykonat na čistou středu a poslední na velkou (strastnou) středu. Podle starších zvyků se mohla konat každý všední velkopostní den od první postní středy do velké středy (tak bylo dle K. Nikolského zvykem ještě v 19. stol. např. v Kyjevsko-pečerské lávře, leč zřejmě jen v pešcerách; stejně se dělo po celé Rusi do 15. stol.). Na Rusi v době, kdy tam panoval Studitský typikon (11.—13. stol.), se liturgie předem posvěcených Darů konala ve Velkém půstu po všechny dny v týdnu, kromě sobot a nedělí. Avšak po zavedení Jerusalemského typiku (14.—15. stol.) až po dnešní časy se zde tato liturgie koná pouze o středách a pátcích Velkého půstu a ve dnech některých svátků.

Denní doba pro konání této liturgie

Liturgie předem posvěcených Darů je večerní bohoslužbou. Ve 20. století se v pravoslavné církvi objevil zvyk vykonávat ji ráno, podobně jako obvyklou nedělní liturgii. Důvod je zřejmý, a tím je nepohodlí půstu v průběhu dne, což musí kněz zachovávat před svatým přijímáním, či zdravotní příčiny u někte-

rých duchovních. Jenže této novotářské praxi neodpovídá ani historický vznik této služby (tj. večerní svaté přijímání, večerní výuka katechumenů, žehnání světla zažehnutého při soumraku apod.) ani tomu neodpovídá řád bohoslužby, která je ve své první části obvyklou večerní bohoslužbou (s večerním 103. žalmem a hymnem „Světlo tiché“; v textu služby jsou zmínky o večeru, západu slunce, večerní modlitbě atd.; a kromě toho tato bohoslužba oslavuje svaté zítřejšího dne.) Z těchto důvodů prohlašují současní liturgisté ranní službu této liturgie za jev úpadkový. Ostatně ještě v 19. století se ani v Rusku nesměla liturgie předem posvěcených Darů začínat před polednem (*ep. V. Krivošein*). Zvyk sloužit tuto liturgii ráno ovšem nevyhovuje ani pastoračním potřebám církve. Vždyť se tato bohoslužba koná ve středu a pátek, tj. ve všední dny, kdy věřící chodí do zaměstnání a do chrámu mohou přijít jedině odpoledne či k večeru.

Bohoslužebná roucha je zvykem používat černá nebo alespoň tmavá (např. tmavě červená, fialová, temně modrá). Stejně tak pokrovce by měly být tmavé. Stichar je však možno použít světlý. Kněz obléká plné liturgické odění.

Příprava svatých Darů pro liturgii předem posvěcených

Dary pro tuto bohoslužbu se připravují o předcházející neděli (nebo při jiné plné liturgii sv. Jana Zlatoústého nebo sv. Basila Velikého). Kněz při proskomidii vykrojí kromě Beránka pro právě chystanou liturgii (jehož položí na střed diskosu) i další Beránky (jednoho, dva či více, podle toho, kolik liturgií předem posvěcených Darů bude sloužit do příští plné liturgie). Nad každým Beránkem čte při vykrajování samostatně příslušné modlitby („Na památku Pána a Boha...“ „Jako ovce k zabítí veden jest...“ „Až k „Obětuje se Beránek Boží...“, a „Jeden z vojáků kopím bok jeho probodl...“) Beránky po obětování (tj. nařiznutí zespu) a probodnutí klade na diskos kolem prvního Beránka. Teprve po vyjmutí a probodnutí posledního Beránka vlévá víno do kalicha. Pak vyjímá z prosfory další částčky podle stanoveného řádu.

Při liturgii věrných v eucharistickém kánonu hovoří o všech Beráncích jako o jediném chlebu a posvěcuje je jako jednoho. Při slovech poslední večere: „Vezměte a jezte, toto je Tělo mé...“, ukazuje kněz rukou na všechny Beránky najednou. Při epiklezi říká: „A učin chléb tento...“, (a nikoliv: chleby tyto) a žehná je rukou všechny najednou. Před přijímáním při slovech: „Svaté svatým!“ kněze bere do rukou všechny Beránky a pozdvihuje je společně. Poté rozlamuje Beránka prostředního (vyjmutého z prosfory jako prvního), částici »Ic« vkládá do kalicha a vlévá vroucí vodu jako obvykle.

Ohledně na přijímání kněze (před přijímáním věřících) se přistupuje k napájení Beránka (jednoho či více) určeného pro liturgii předem posvěcených Darů. Kněz vezme pravou rukou opatrně dalšího Beránka a vloží si ho do levé ruky tak, aby Beránka držel pečetí dolů a rozříznutou částí nahoru, a do pravé ruky pak vezme lžičku. Beránka drží nad kalichem, lžičkou nabírá Krev Kristovu a vlévá ji pozorně do jednoho zářezu v Beránkovi. Pak pootočí Beránka a opět vlévá trošičku Krve do dalšího zářezu, následně opět pootočí Beránka a vlévá trošku Krve a nakonec ještě počtvrté pootočí Beránka a vlévá do zářezu trošku

Slouží-li kněz s diákonem, odchází kněz po přečtení světelných modliteb do oltáře, zatímco diákon vychází, aby po ukončení čtení 103. žalmu pronášel velkou ektenii. Neslouží-li diákon, zůstává kněz před královskou bránou a pronášá tam velkou ektenii.

Ektenie velká

Diákon: **V** pokoji k Hospodinu modleme se!

Věřící: Hospodi, pomiluj.

Za pokoj shůry a spásu duší našich k Hospodinu modleme se.

Věřící: Hospodi, pomiluj.

Za mír celého světa, za blaho svatých církví Božích a za sjednocení všech k Hospodinu modleme se.

Věřící: Hospodi, pomiluj.

Za svatý chrám tento a za vcházející v něj s vírou, zbožností a bázní Boží k Hospodinu modleme se.

Věřící: Hospodi, pomiluj.

Za vladyku našeho metropolitu (**jméno**) [za vladyku našeho (archi-) episkopa (**jméno**)], za důstojné kněžstvo, diákonstvo v Kristu, za veškeré duchovenstvo a lid k Hospodinu modleme se.

Věřící: Hospodi, pomiluj.

Za vlast naši a její představitele k Hospodinu modleme se.

Věřící: Hospodi, pomiluj.

Za město toto [vesnici tuto, svatý monastýr tento], za všechna města a země i za ty, kteří podle víry v nich žijí, k Hospodinu modleme se.

Věřící: Hospodi, pomiluj.

Za příznivé počasí, za hojnost plodů zemských a za pokojné časy k Hospodinu modleme se.

Věřící: Hospodi, pomiluj.

Za cestující po zemi, vodě i vzduchem, za nemocné, trpící, zajaté a za spásu jejich k Hospodinu modleme se.

Věřící: Hospodi, pomiluj.

Žalmista čte žalm 103. (104.)

Žalm Davidův o stvoření světa

Dobrořeč, duše má, Hospodinu. Hospodine, Bože můj, tys nadevše veliký. Oděn jsi ve slávu a velebnost. Světlem oblékáš se jako rouchem. Nebesa rozestíráš jako kůži *stanovou*. Shromažďuješ vody u sebe ve výšinách. Oblaka používáš jako svůj vůz, na perutích větru kráčíš. Anděly své utvořil jsi jako *vanutí* vichru a služebníky tvé jako plamen ohnivý. Založil jsi zemi na *pevných základech* jejích a nepohne se na věky věkův. Propast jí halí jako rouchem; nad horami stály vody. Jak jsi jim pohrozil, rozeběhly se; rachot hromu tvého je zaplašil. Zdvíhají se *vlny jako* hory a klesají *jako* roviny na místo, jež jsi jim určil. Meze jsi jim položil, které nepřekročí, nevrátí se, aby přikryly zemi. Určuješ pramenům v roklích *vyvěrat*, aby mezi horami vody tekly; napájí všelikou zvířenu polní, divocí osli z nich ukojí žízeň svou. U nich má své hnízdo ptactvo nebeské, mezi skalami šveholíci. Svlažuješ hory se své klenby, plody díla tvého nasycuje se země. Trávě dáváš růsti pro dobytek, jakož i bylinám pro potřebu lidí, abys tak vyvodil chléb ze země. Víno rozveseluje srdce člověka, takže *jeho* obličej září *jako pomazaný* olejem. Chléb pak srdce člověka posiluje. Dosať pítí mohou polní stromy i cedry libánské, kteréž *Bůh* sázel; tam staví si ptactvo hnízda svoje, čapí hnízdo jim vévodí. Vysoké hory patří kozorožcům, skály pak jsou útočištěm zajícům. *Bůh* učinil měsíc, by časy *odměřoval*; slunce ví, kdy dlužno mu zapadati. Přivádíš tmu, i nastává doba noční; v té se hýbají všechna zvířata lesní; lvi řvou po kořisti, žádající na Bohu pokrm sobě. Vzešlo slunce, a sbírají se znovu a do doupat se ukládají. *Tu pak* vychází člověk k dílu svému, aby pracoval až do večera. Jak vznešená jsou díla tvá, Hospodine! Všechno jsi moudře učinil. Plna je země tvorstva tvého. Moře tu velké a širé; v něm nesčíslný počet havěti, živočichů malých i velkých. Tam proplouvají koráby a drak, jehož jsi stvořil, abys ho ponížil. Všechno od tebe očekává, že jim dáš pokrm v čas příhodný. Ty dáváš jim, a oni berou; otevíráš ruku svou, a všichni jsou naplněni blahem. Odvrátíš-li však tvář svou, děsí se; odnímáš-li jim ducha, ztrácejí se a navracejí se v hlínu svou. Pošleš ducha svého, utváření jsou opět, a *tak* obnoví tvář země. Sláva Hospodinova budiž na věky. Radost má ze svých skutků Hospodin. Pohlédne na zemi, a začne se třást; dotkne se hor, a kouří se z nich. Zpívati budu Hospodinu po celý život svůj; chváliti budu Boha svého, dokud žítí budu. Kéž se mu líbí rozjímání moje, já pak radovati se budu v Hospodinu. Kéž by vymizeli hříšníci ze země, a bezbožníci – aby již nebyli! Dobrořeč, duše má, Hospodinu! Slunce ví, kdy dlužno mu zapadati, přivádíš tmu, i nastává doba noční. Jak vznešená jsou díla tvá, Hospodine! Všechno jsi moudře učinil.

»Sláva... I nyní...«

Alleluja, alleluja, alleluja. Sláva tobě, Bože! (Třikrát)

Kristovy Krve. Když je Tělo Kristovo napojeno Krví, ukládá kněz Beránka na vhodné místo (např. na zlatou či stříbrnou misku nebo do druhého kalicha apod. Schvaluje se dnes i skleněná miska či nádoba; pokud svaté Dary spočívají na jiném kovu, než je zlato, klade se pod ně čistý papír.) Beránka nechává zářez vzhůru a dbá na to, aby k němu měl přístup vzduch a mohl vysychat bez poškození. Pokud zůstává Beránek v suchém kalichu, stačí jej přikrýt ubrouskem, jestli jej kněz vloží do darochranitelnice, musí zajistit její větrání. Když jsou všechny posvěcené Beránky napojeny Krví Kristovou a uloženy, pokračuje kněz v liturgii jako obvykle – připravuje svaté Dary pro přijímání věřících atd.

Příprava před liturgií předem posvěcených Darů

Sloužící duchovenstvo se připravuje stejně jako před každou liturgií. Liturgii má předcházet čtení velkopostní 3., 6. a 9. hodinky. Ke konci 9. hodinky, po modlitbě „Pane a Vládce života mého...“ a poklonách, se sloužící duchovenstvo modlí přípravné modlitby před ikonostasem jako obvykle – s tou výjimkou, že se nekoná modlitba představeného: „Hospodine, vztáhni ruku svou...“ (Tato modlitba totiž souvisí s přinášením nekrvavé oběti, a ta se při této liturgii nekoná.) Pak vcházejí do oltáře a líbají svatý prestol. Oblékají bohoslužebná roucha tmavé barvy a při požeňání jednotlivých částí roucha se neříkají obvyklé modlitby, nýbrž pouhé: „**K Hospodinu modleme se.**“ Umývání rukou se děje s obvyklou modlitbou. Proskomidie odpadá. Nutno připravit si na žertveníku víno a vodu; případně je lze už teď vlévat do kalicha (bez modlitby, kněz jen rukou požeňná). Někteří kladou diskos vpravo a kalich vlevo (podobně i po velkém vchodu, ale většinou se dávají stejně jako při obvyklé liturgii); diskos je však vhodné si připravit na prestol. Na prestole by měly být připraveny lžička a kopí.

Okuřování před liturgií se nekoná. Před samotným začátkem liturgie se kněz (s diakonem) třikrát klaní před svatým prestolem a pokaždé praví: „Bože, očistiž mne hříšného a smiluj se nade mnou.“ (Modlitby „Králi nebeský,“ a „Sláva na výsostech Bohu,“ se neříkají.) Načež kněz políbí evangelium a prestol (diakon jen prestol a po požeňání od kněze vychází na solej). Královská brána je zavřena (opona se rozhrnuje na začátek a zůstává tak až do konce velké ektenie; zatahuje se na čtení kathismy, kdy se připravuje, uctívá a přenáší svatý beránek, odhrnuje se jen na malé ektenie a po ukončení čtení 18. kathismy. Světelné modlitby a velká ektenie bývají na soleji. Slouží-li kněz bez diakona, chodí někteří říkat malé ektenie na solej; většina je ale říká v oltáři před prestolem.

Звезда Дискосоз Св. Чаша Ковозозбакучей Губеа

Liturgie předem posvěcených Darů

Část pro katechumeny

Diákon: Požehnej, vладыko!

Kněz bere do rukou Evangeliář: **Blahosloveno budiž království Otce i Syna i Svatého Ducha, nyní i vždycky, až na věky věkův.**

Věřící: Amen

Při počátečním ohlasu činí kněz s Evangeliářem kříž nad svatým prestolem jako na začátku jiné liturgie.

Pokud se před liturgií nečetly hodinky, pak by se nyní mělo konat celé „začínání obvyklé“ („Sláva tobě, Bože...“ „Králi nebeský“ až po „Otče náš“ s ohlasem kněze: „**Neboť tvé jest Království...**“ Amen. Hospodi, pomiluj. (12x) »Sláva... I nyní...«) V případě, že jsou hodinky přečteny, následuje nyní ihned:

Věřící: Pojdte, pokloňme se Králi našemu Bohu. Pojdte, pokloňme se a padněme před Kristem, Králem naším Bohem. Pojdte, pokloňme se a padněme před samým Kristem, Králem a Bohem naším.

Žalmista čte 103. (104.) žalm.

Diákon se vrací do oltáře, kněz vychází na solej před královskou bránu a čte potichu 4., 5., 6. a 7. světelnou modlitbu večerní:

4. Ty, jenž jsi od svatých mocností oslavován neumlkajícími písněmi a neustálým chvalořečením, naplň též naše ústa chválením tebe, abychom vyvýšili jméno tvé svaté. Popřej nám míti účast a dědictví se všemi, kdož se vpravdě bojí tebe a přikázání tvá zachovávají; na přímluvy svaté Bohorodice a všech svatých tvých. — Neboť tobě náleží všechna sláva, čest a klanění, Otci i Synu i Svatému Duchu, nyní i vždycky, až na věky věkův. Amen.

5. Hospodine, Hospodine, který v ruce své přečistě vše držíš, k nám jsi shovívavý a rmoutíš se nad poklesky našimi, pomni sli-

tování svých a milosrdenství svého; navštiv nás dobrotou svou a dej, abychom milostí tvou po zbytek tohoto dne unikli rozličným úkladům zla a zachovej neposkvrněným život náš blahodátí přesvatého Ducha svého. — Milostí a lidumilností jednorozeného Syna svého, s nímž veleben jsi s nejsvětějším a blahým a oživujícím Duchem svým, nyní i vždycky, až na věky věkův. Amen.

6. Bože veliký a podivuhodný, který spravuješ všechno s nevýslovnou dobrotou a bohatou prozřetelností a který jsi pozemská dobra nám daroval, svěřil nám slíbené království a dobrodiními svými ukázal nám cestu, jak se varovati zla v uplynulé části tohoto dne; dej, ať také zůstatek času strávíme bez hříchu a před svatou slávou tvou oslavujeme tebe, jediného dobrého a lidumilného Boha našeho. — Neboť tys Bůh náš, a tobě slávu vzdáváme, Otci i Synu i Svatému Duchu, nyní i vždycky, až na věky věkův. Amen.

7. Bože veliký a vznešený, který jediný jsi věčný a přebýváš ve světle nepřístupném, který jsi všechno moudře stvořil, oddělil světlo od tmy a slunci ustanovil, aby vládlo ve dne, měsíci a hvězdám pak, aby vládly v noci, a který jsi nás hříšné učinil hodnými přiblížití se také tohoto dne s vyznáním před tvář tvou a přinéstí tobě večerní slavosloví; sám, Lidumile, řídíš modlitbu naši, aby se vznášela k tobě jako kadidlo, a přijmi ji jako vůni příjemnou. Dej, ať přítomný večer a následující noc jsou pokojny. Oděj nás zbrojí světla, vysvoboď nás od hrůz nočních a ode všeho, co se v noci plíží; uděl nám spánek, jež jsi nám k osvěžení daroval, prostý ďábelských preludů. Sám, Vládce, Dárce dobra, dej, abychom na ložích svých s dojetím v noci pamatovali svatého jména tvého, a jsouce osvíceni naučením přikázání tvých, povstali s duchovní radostí k oslavě dobroty tvé a milosrdenství tvému přinášeli prosby a modlitby za hříchy své a všeho lidu tvého, jež na přímluvy svaté Bohorodice navštiv milostí svou. — Neboť dobrotivý a lidumilný Bůh jsi ty, a tobě chválu vzdáváme, Otci i Synu i Svatému Duchu, nyní i vždycky, až na věky věkův. Amen.